

Pelkosenniemen kunta  
Sodankyläntie 1 A  
98500 Pelkosenniemi

Pertti Severinkangas, kunnanjohtaja

Lausuntopyyntö

### **Kunnan talouden kantokyvystä, jos kunta toteuttaa 4,5 milj. euron kouluinvestoinnin**

Pelkosenniemen kunta on 16.12.2016 pyytänyt Kuntaliitolta lausuntoa kunnan talouden kantokyvystä, jos kunta toteuttaa noin 4,5 miljoonan euron investoinnin koulurakennukseen. Lausunnossa kunnan taloutta on erityisesti pyydetty tarkastelemaan kriisikuntamittareiden näkökulmasta.

Kuntaliitto tarkastelee tässä lausunnossa Pelkosenniemen kunnan taloutta kunnan oman talousarvion sekä aiempien vuosien tilinpäätösten perusteella. Kunnan taloutta verrataan muiden verokkikuntien talouteen sekä arvioidaan tulevaisuuden kehitysnäkymiä ja -riskejä, jos kunta toteuttaa lausunnon toimeksiannossa mainitun investoinnin. Lausuntoa laadittaessa Kuntaliitolla on ollut käytössään kouluinvestoinnin esiselvitys 22.9.2016. Lausunnossa huomioidaan selvityksen tietoja taloudellisesta näkökulmasta.

Tässä lausunnossa arvioidaan yleisellä tasolla kunnan talouden kantokykyä toteuttaa mainitun kokoinen investointi. Lausunnossa ei arvioida kouluinvestoinnin tarvetta opetuksen ja koulutuksen näkökulmasta, eikä arvioida eri rakennustapa- tai rahoitusvaihtoehtojen paremmuutta.

#### **Yleisesti kunnan taloudesta**

Kunnan talousarvion 2017 mukaan toimintatuotot kasvavat vuoteen 2019 mennessä noin 90 000 eurolla verrattuna vuoden 2016 talousarvioon. Samanaikaisesti toimintamenojen arvioidaan kasvavan noin 500 000 eurolla. Tämän johdosta kunnan toimintakate on heikkenevässä reilulla 400 000 eurolla. Talousarvion mukaan kunnan verotulot kasvavat jonkin verran suunnittelukaudella, mutta valtionosuudet vähenevät lähes vastaavasti.

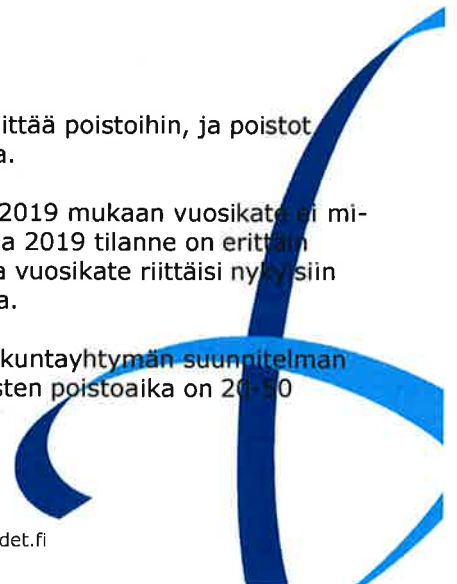
Talousarvion mukaan kunnan vuosikate heikkenee. Kun vuoden 2016 talousarvion mukaan vuosikate on 171 000 euroa ylijäämäinen, on vuosikate taloussuunnitelman mukaan vuonna 2019 noin 261 000 euroa alijäämäinen. Poistojen määrä taloussuunnittelukaudella on noin 330 000 - 340 000 euroa vuosittain.

#### **Vuosikatteen tulee riittää poistoihin**

Kuntatalous on pitkällä aikavälillä tasapainossa, kun vuosikate riittää poistoihin, ja poistot vastaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointien tasoa.

Pelkosenniemen talousarvion 2017 ja taloussuunnitelman 2018-2019 mukaan vuosikate ei missään vuotena riitä nykyisiin poistoihin. Erityisesti vuosina 2018 ja 2019 tilanne on erittäin haastava, kun vuosikatteen arvioidaan olevan negatiivinen. Jotta vuosikate riittäisi nykyisiin poistoihin, tulisi vuosikatteen tason parantua noin 500 000 euroa.

Kirjanpitolautakunta on vuonna 2016 antanut ohjeen kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista. Ohjeen mukaan hallinto- ja laitosrakennusten poistoaika on 20-50



vuotta. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto suosittelee poistoaikojen alarajojen käyttämistä, ellei pidemmän poistoajan käyttämiselle ole erityistä hyödykekohtaista perustetta.

Tässä lausunnossa on pyydetty arvioimaan noin 4,5 miljoonan euron kouluinvestointia Pelkosenniemen kunnan talouden kestävyuden näkökulmasta. Kyseinen investointi sisältänee varsinaisen rakennuksen lisäksi myös kiinteitä rakenteita sekä koneita ja kalusteita, joiden poistoajat ovat lyhyemmät. Tässä lausunnossa ei kuitenkaan ole mahdollista yksityiskohtaisesti arvioida mahdollisen kouluinvestoinnin tulevaa poiston määrää.

Karkeasti voidaan kuitenkin arvioida, että vuosipoisto olisi kokoluokaltaan noin 220 000 euroa, jos koko investointiin sovellettaisiin 20 vuoden poistoaikaa. Rakennuksen osalta poistoaika voisi erityisestä syystä olla pidempi, kun taas koneiden ja kalustojen yms. poistoajat olisivat lyhyempiä.

Jos kunta tekisi kyseessä olevan kouluinvestoinnin ja poistot kasvaisivat noin 220 000 eurolla, tulisi vuosikatteen vuosina 2018 ja 2019 olla noin 700 000 euroa parempi kuin taloussuunnitelmassa on arvioitu.

**Pelkosenniemen vuosikatteen tulisi olla vuosina 2018 ja 2019 noin 500 000 euroa parempi kuin taloussuunnitelmassa on arvioitu, jotta vuosikate riittäisi poistoihin ja kunnan talous olisi tasapainossa. Jos kunta toteuttaa suunnitellun kouluinvestoinnin, tulisi vuosikatteen vastaavasti parantua noin 700 000 euroa.**

#### **Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi olla negatiivinen**

Kestävässä kuntataloudessa tarkastellaan kunnan tulojen ja menojen rahoituksellista tasapainoa pidemmällä aikavälillä eli sitä kuinka hyvin tulorahoitus riittää investointeihin useampana vuotena ilman, että velkaisuus kasvaa voimakkaasti. Tätä kuvaa rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirta.

Jos toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen, ei kunnan tulorahoitus ole riittänyt investointeihin ja kunta velkaantuu. Yksittäinen vuosi ei riitä kuvaamaan kunnan talouden kestävästä tasapainosta, vaan tarkastelu tulee tehdä usean vuoden näkymästä ja keskimääräisestä tilanteesta.

Pelkosenniemen toiminnan ja investointien rahavirran kertymä on vuoden 2015 tilinpäätöksen mukaan ollut 5 vuodelta -204 123 euroa. Kunnan vuoden 2017 talousarvion ja vuosien 2017-2018 taloussuunnitelman mukaan toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen kaikkina vuosina. Erityisesti vuosina 2017 ja 2018 toiminnan ja investointien rahavirta on noin 1,8 miljoonaa euroa negatiivinen kumpanakin vuotena.

**Pelkosenniemen kunnan toiminnan ja investointien rahavirta on usean vuoden periodilla tarkasteltuna negatiivinen, ja tilanne on heikkenevässä voimakkaasti vuosina 2017 ja 2018. Kunnan toiminnan ja investointien rahavirta ennakoi, että kunnan tulorahoitus ei riitä investointeihin, ja kunta on vaarassa velkaantua voimakkaasti.**

#### **Kunnan talouden liikkumavara**

Kuntatalous on monen muuttujan summa. Kunta voi tehostaa palvelujaan ja pyrkiä karsimaan menojaan, mutta kunnan tulee järjestää vähintään lakisääteiset palvelut asukkailleen. Kunnalla on melko suuri vapaus päättää miten toimintaansa rahoittaa.

#### **Kunnallisvero**

Pelkosenniemen talousarviossa ja taloussuunnitelmassa on arvioitu, että kunta pitää tuloveroprosentin 22,0 prosentissa vuosina 2018 ja 2019. Kunnan tuloveroprosentti on verrattain korkea. Vain neljässä kunnassa Manner-Suomessa on vuonna 2017 korkeampi tuloveroprosentti. Koko maan keskimääräinen tuloveroprosentti on 19,91. Lapissa puolestaan tuloveroprosentti on keskimäärin 20,82 ja alle 2000 asukkaan kunnissa keskimäärin 20,22.

Kunnalla on oikeus vapaasti päättää tuloveroprosentistaan, mutta korkea kunnallisvero heikentää kunnan elinvoimaa. Erityisesti väestöön menettävissä kunnissa tilanne on ongelmallinen, koska korkea kunnallisveroprosentti heikentää mahdollisuuksia saada työikäistä väestöä kuntaan.

**Pelkosenniemen tuloveroprosentti on korkea verrattuna muihin verrokikuntiin. Käytännössä kunnalla ei ole kovin suurta liikkumavaraa rahoittaa uusia investointeja tuloveroprosenttia korottamalla ilman, että sillä on vaikutusta kunnan elinvoimaan.**

#### Kiinteistövero

Kiinteistöveron merkitys Pelkosenniemelle on poikkeuksellisen suuri. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kiinteistövero tulee muodostamaan jo noin puolet kunnan verotuloista vuodesta 2019 lähtien.

Kunnalla on oikeus päättää kiinteistöveroprosenteistaan laissa säädettyjen rajojen puitteissa. Pelkosenniemellä yli puolet kiinteistöveroprosentin tuotosta tulee voimalaitoskiinteistöistä, joiden kiinteistöveroprosentti on nykyisin lain sallima korkein mahdollinen, eli 3,10.

Pelkosenniemen muut kiinteistöveroprosentit (yleinen, asuinrakennus, muu asuinrakennus) ovat lain salliman vaihteluvälin keskivaiheilla ja vastaavat Lapin muiden kuntien vastaavia veroprosentteja. Pelkosenniemen taloudellista liikkumavaraa voi arvioida esimerkiksi siten, että kunta voisi saada noin 400 000 euroa enemmän kiinteistöverotuotoja, jos kunta nostaisi kiinteistöveroprosentit lain sallimalle ylärajalle. Kaikkien veroprosenttien nostaminen ylärajalle ei liene ole käytännössä tarkoituksenmukaista, mutta kiinteistöveron osalta kunnalla on jonkin verran liikkumavaraa, jos talouden tasapainottaminen sitä vaatii.

**Kiinteistöveron merkitys on Pelkosenniemelle suuri ja sen merkitys kasvaa sote- ja maakuntauudistuksen myötä. Kunnalla on jonkin verran liikkumavaraa korottaa kiinteistöveroprosenttejaan, jos talouden tasapainottaminen sitä vaatii.**

#### Yhteisövero

Kunnat saavat nykyään noin kolmanneksen yhteisöveron tuotosta. Sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen kuntien osuus laskee noin 20 prosenttiin, mutta sen suhteellinen merkitys kasvaa. Yhteisöveron merkitys vaihtelee kuntakohtaisesta ja yksittäisen kunnan osuus vaihtelee vuodesta toiseen.

Pelkosenniemellä yhteisöveron osuus kunnan verotuloista on noin 5 prosenttia, mikä vastaa suurin piirtein koko maan keskimääräistä tilannetta. Kunta ei voi vaikuttaa yhteisöveroprosenttiin, mutta järkevällä elinkeinopolitiikalla kunta voi edistää elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, mikä pitkällä aikavälillä vaikuttaa kunnan yhteisöverotuottoihin.

Yhteisöveron jako-osuuteen vaikuttaa metsäerä, jonka merkitys Pelkosenniemen jako-osuuteen on varsin merkittävä. Metsäerän laskentaperusteita tullaan todennäköisesti uudistamaan lähiaikoina muun muassa siten, että luonnonsuojelumetsän tuotto huomioidaan paremmin. Toteutuessaan muutos vaikuttaisi positiivisesti Pelkosenniemen yhteisöverotuloihin, mutta tarkkaa arvioita ei vielä ole käytettävissä. Kokoluokaltaan kyse voisi olla muutamista sadoista tuhansista euroista.

**Yhteisöveron merkitys on Pelkosenniemellä suurin piirtein maan keskitasoa. Pitkällä aikavälillä kunta voi jossain määrin vaikuttaa verotuloihin mm. elinkeinopolitiikan keinoin. Pelkosenniemi on asukasluvultaan pieni, mutta pinta-alaltaan suuri kunta. Tämä tarkoittaa, että kunnan yhteisöveron määrä voi vaihdella voimakkaasti esimerkiksi yksittäisen yrityksen tuloksen tai metsäerään vaikuttavien tekijöiden johdosta. Erityisesti metsäerän laskentaan mahdollisesti tulevat muutokset voivat olla merkittäviä kunnan kannalta.**

### **Kriisikuntamittarit**

Pelkosenniemen kunta on pyytänyt arvioimaan 4,5 miljoonan euron kouluinvestointia kunnan talouden kestävyuden ja erityisesti ns. kriisikuntamittarien näkökulmasta. Kuntaliitto toteaa, että kriisikuntamittarit on tarkoitettu arvioimaan sitä, onko kunta erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Kriisikuntamittarit sellaisenaan soveltuvat huonosti kunnan yksittäisen investoinnin arviontiin.

### **Kuntalain mukainen arviointimenettely**

Kuntalain 118 §:ssä säädetään erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelystä.

Arviointimenettely voidaan käynnistää

- a) jos kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyt alijäämä neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.  
tai
- b) jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa,  
tai
- c) kunnan rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:
  - 1) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen;
  - 2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroveroprosentti;
  - 3) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla;
  - 4) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia.

### **Pelkosenniemen tunnusluvut (kuntalain 118 §:n mukaiset)**

#### **Taseen kertynyt alijäämä**

Pelkosenniemellä on taseessa kertynyttä ylijäämää. Kunnan talousarvion 2017 mukaan taseen kertynyt ylijäämä on vuoden 2016 lopussa hieman vajaa 2 miljoonaa euroa. Kuntakonsernin tasolla kertynyt ylijäämä on jonkun verran alhaisempi. Kunnan taseen ylijäämä vähenee kunnan arvion mukaan taloussuunnitteluvuosina kuitenkin siten, että vuoden 2019 lopussa kertynyt ylijäämä on enää alle 600 000 euroa.

**Kunnalla on taseessa ja konsernitaseessa kertynyttä ylijäämää, mutta se on vähenemässä voimakkaasti. Jos kunnan taloussuunnitelman mukainen kehitys jatkuu, on kunta nopeasti ajautumassa kriisikunnaksi. Kunnan mahdollista kouluinvestointia ei ole juuri mielekäästä arvioida tästä näkökulmasta, koska sen vaikutus kunnan tai kuntakonsernin yksittäisen vuoden alijäämään on melko vähäinen verrattuna kunnan kokonaistalouden kehitykseen. Kouluinvestoinnin vaikutus kunnan alijäämään voisi olla noin 220 000 vuodessa (kuten aiemmin karkeasti arvioitu).**

### **Kuntakonsernin vuosikate**

Kuntakonsernin vuosikate on vuonna 2015 ollut 650 euroa per asukas ja kunnan 601 euroa per asukas. Uudempia konsernitason tietoja ei vielä ole käytettävissä. Kunnan talousarviossa 2017 on vuosikatteen vuonna 2016 arvioitu olevan noin 170 000 euroa ylijäämäinen. Vuosikatteen odotetaan vuonna 2017 heikenevän ja suunnitteluvuosina 2018 ja 2019 heikentyvän entisestään. Taloussuunnitelman mukaan vuosikate vuonna 2018 olisi noin - 135 000 ja vuonna 2019 noin - 260 000.

**Kunnan taloussuunnitelman mukaan kunta tulee täyttämään kriteerin, ellei kunta tee sopeuttavia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Tuoreempia konsernitason tietoja ei ole käytettävissä, mutta todennäköisesti konsernitason vuosikate kehittyy suurin piirtein samaan suuntaan ja samassa kokoluokassa kuin kunnan vuosikate. Mahdollinen kouluinvestointi tarkoittaisi, että talouden tasapainottamiseksi pitäisi tehdä entistä enemmän sopeutustoimia.**

### **Kunnan tuloveroprosentti**

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2017 on 22,0, kun koko maan keskimääräinen tuloveroprosentti on 19,91.

**Kunta täyttää tämän kriteerin selvästi jo nyt, kun kunnan tuloveroprosentti on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin koko maan painotettu keskiarvo. Mahdollisen kouluinvestoinnin myötä kunnan olisi entistäkin haasteellisempaa alentaa veroprosenttiaan suhteessa koko maan keskiarvoon.**

### **Kuntakonsernin lainamäärä**

Pelkosenniemen kuntakonsernin asukaskohtainen lainakanta vuoden 2015 tilinpäätöksessä on 5069 euroa, kun koko maan keskimääräinen luku on 5975 euroa per asukas. Kriisikuntakriteerin raja-arvo vuoden 2015 tiedoilla olisi siten noin 9 000 per asukas. Jos kunta toteuttaisi 4,5 miljoonan euron kouluinvestoinnin ja rahoittaisi sen lainalla, kasvaisi kuntakonsernin lainakanta tämän johdosta noin 4 700 euroa per asukas. Mahdollisen kouluinvestoinnin myötä kunta todennäköisesti täyttäisi tämän kriisikuntakriteerin tai ainakin olisi hyvin lähellä sitä.

**Kuntakonsernin asukaskohtainen lainakanta on tällä hetkellä jonkun verran alle koko maan keskimääräisen tason, eli tällä hetkellä kunta ei ole täyttämässä tätä kriisikuntakriteeriä. Mahdollinen kouluinvestointi muuttaisi tilannetta kerralla siten, että kuntakonsernin lainakanta täyttäisi kriisikuntakriteerin rajan tai olisi ainakin hyvin lähellä sitä. Kun muut kolme arviontimenettelyn raja-arvoa ovat muutoinkin melko lähellä täyttymistä, olisi tämä neljäs kriteeri se, joka todennäköisesti laukaisi arviontimenettelyn.**

### **Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen**

Pelkosenniemen kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vuoden 2015 tilinpäätöksen mukaan on 49,3 %, kun kriisikuntakriteerin raja-arvo on 50%.

**Kunta on jo vuoden 2015 tilipäätöstietojen mukaan hyvin lähellä kriisikuntakriteerin rajaa. Mahdollisen kouluinvestoinnin myötä raja ylittyisi selvästi. Raja-arvo tosin ylittyy todennäköisesti muutoinkin, jos kunnan talousarviossa 2017 esitetty heikko kehitys toteutuu.**

### **Väestönkehitys**

Kunnan asukasmäärä ja väestönkehitys vaikuttavat merkittävästi kunnan talouteen. Kasvava väestö tarkoittaa usein kunnalle lisää investointeja, mutta myös lisää veronmaksajia. Erityisesti työikäinen väestö lisää kunnan verotuloja.

Tilastokeskus laatii pitkän aikavälin väestöennusteita, jotka ennustavat hyvin joidenkin kuntien väestönkehitystä, mutta joidenkin kuntien osalta ennuste ei toimi kovin hyvin.

Pelkosenniemen talousarvion 2017 mukaan kunnan asukasluku vuonna 2011 oli 977 henkilöä, ja vuosina 2017-2019 asukasluvun arvioidaan olevan 950 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennuste ennustaa Pelkosenniemen asukasluvun vähenevän siten, että asukkaita vuonna 2019 olisi 905 henkilöä.

Kunnat itse pystyvät parhaiten arvioimaan oman kuntansa elinvoiman ja väestöpohjan kehitystä. Kunnan tulee kuitenkin seurata väestönkehitystä tarkoin ja arvioida sen vaikutuksia kunnan talouteen ja investointitarpeisiin.

**Kunnan asukasmäärän kehitys vaikuttaa olennaisesti Pelkosenniemen kunnan talouteen ja investointitarpeisiin. Kunnan kannattaa kiinnittää väestönkehitykseen erityistä huomiota.**

### **Sote- ja maakuntauudistus**

Sote- ja maakuntauudistus muuttaa kuntien taloutta merkittävästi vuoden 2019 alusta alkaen. Kunnan verotulojen rakenne muuttuu, perinteisten valtionosuuksien merkitys vähenee ja tulee uusia siirtymätasauksia, jotka ovat kokoluokaltaan merkittäviä. Keskimäärin noin puolet kuntien tuloista ja menoista siirtyy uusille maakunnille. Kuntakohtaiset erot ovat kuitenkin suuret.

Yksittäisten kuntien tulojen ja menojen rakenne vaihtelee huomattavasti, mutta muutoksesta johtuvia kuntakohtaisia eroja tasataan ns. siirtymätasauksella, jonka myötä yksittäisen kunnan talouden tasapaino voi vahvistua tai heikentyä korkeintaan 100 euroa per asukas.

### **Siirtymätasaus**

Valtiovarainministeriön 21.12.2016 päivittämien muutoslaskelmien mukaan sote- ja maakuntauudistus tulee siirtymätasaukset huomioiden heikentämään Pelkosenniemen kunnan taloutta 100 per asukas vuodesta 2023 alkaen. Siirtymätasaus tulee asteittain voimaan siten, että kunnan talouden tasapaino voi muuttua vuonna 2020 korkeintaan 25 euroa per asukas, vuonna 2021 korkeintaan 50 euroa per asukas ja vuonna 2022 korkeintaan 75 euroa per asukas.

Valtiovarainministeriön laskelma tarkoittaa, että uudistuksesta johtuvat tulojen ja menojen siirrot heikentävät Pelkosenniemen kunnan taloutta vuodesta 2023 alkaen euromääräisesti noin 95 000 euroa per vuosi. Kunnan kannattaa huomioida tämä talouden suunnittelussaan, vaikka laskelmat tulevat muuttumaan. Tämän teknisen laskelman lisäksi tulee huomioida, että sote- ja maakuntauudistus aiheuttaa monenlaisia muitakin toimia (mm. henkilöstösiirrot, omaisuusjärjestelyt jne.), joilla on taloudellisia vaikutuksia.

**Valtiovarainministeriön laskelmien (21.12.2016) mukaan uudistuksesta johtuvat tulojen ja menojen siirrot heikentävät Pelkosenniemen kunnan taloutta vuodesta 2023 alkaen euromääräisesti noin 95 000 euroa per vuosi.**

### **Uuden kunnan kiinteistövero**

Pelkosenniemen verotulorakenne tulee uudistuksen myötä muuttumaan vuodesta 2019 alkaen siten, että verotuloista kiinteistövero muodostaa noin 54 prosenttia, kunnallisvero noin 41 prosenttia ja yhteisövero noin 5 prosenttia kunnan verotuloista. Huomionarvoista on, että kiinteistöveron merkitys Pelkosenniemelle on hyvin korkea (suhteellinen osuus maamme korkeimpia). Kiinteistöveron tuotto on varsin vakaa ja ennustettava, mikä osaltaan helpottaa Pelkosenniemen talouden suunnittelua. Toisaalta kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota kiinteistöverotuksen kehitykseen ja lainsäädäntömuutoksiin.

**Kiinteistöveron merkitys kasvaa entisestään Pelkosenniemellä sote- ja maakuntauudistuksen myötä. Veron tuotto on vakaa ja ennustettava, mutta kunnan kannattaa kiinnittää erityistä huomiota kiinteistöverotuksen kehitykseen ja lainsäädäntömuutoksiin.**

## Uuden kunnan investoinnit

Sote- ja maakuntauudistus ei suoraan vaikuta kunnan kykyyn investoida tai käyttää lainarahoitusta, koska menoja ja tuloja siirretään yhtä paljon koko maan tasolla, ja kuntakohtaisia eroja tasataan voimakkaasti. Uudistus kuitenkin pienentää kuntien tulorahoitusta, mutta nykyiset velat jäävät kunnille. Tämä tarkoittaa, että suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa voimakkaasti.

Kunnille ei ole määritelty mitään yksiselitteistä investointikapasiteettia, mutta useat kunnat ovat arvioineet, että uudistus heikentää kunnan investointikykyä. Pelkosenniemen on hyvä arvioida nykyisiä investointeja myös tästä näkökulmasta.

**Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntien suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa merkittävästi, minkä on arvioitu heikentävän kuntien investointimahdollisuuksia. Pelkosenniemen kannattaa arvioida tulevaisuuden investointejaan myös tästä näkökulmasta.**

## Johtopäätökset ja suositukset

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan talousarvion 2017 yhteydessä laatiman taloussuunnitelman mukaan kunnan talous on alijäämäinen kaikkina vuosina 2015-2019. Ilman kouluinvestointiakin kunnan talous edellyttää taloutta tasapainottavia toimenpiteitä.

On olemassa melko suuri riski, että kunta joutuu kuntalain 118 §:ssä säädettyyn arviointimenettelyyn lähivuosina, jos kunta ei tee taloutta tasapainottavia toimenpiteitä. Mahdollinen kouluinvestointi on vain yksi osatekijä koko kuntatalouden arvioinnissa ja kunta voi joutua arviointimenettelyyn riippumatta siitä toteutetaanko kouluninvestointi vai ei. Kouluinvestointi kuitenkin todennäköisesti nopeuttaisi kunnan joutumista arviointimenettelyyn, koska se vaikuttaisi olennaisesti kuntakonsernin lainamäärään. Jos kouluinvestointi toteutetaan lainalla ja kunnan vuosikate kääntyy taloussuunnitelman mukaan negatiiviseksi, täytyisivät todennäköisesti kaikki kuntalain 118 §:n 3 momentin raja-arvot ja kunta joutuisi arviointimenettelyyn.

Kunnan talous ei vaikuta oleva pitkän aikavälin tasapainossa, koska vuosikate ei kunnan taloussuunnitelman mukaan riitä poistoihin minään vuotena 2017-2019. Pelkosenniemen vuosikatteen tulisi olla vuosina 2018 ja 2019 noin 500 000 euroa parempi kuin taloussuunnitelmassa on arvioitu, jotta vuosikate riittäisi poistoihin ja kunnan talous olisi tasapainossa. Jos kunta toteuttaa suunnitellun 4,5 miljoonan euron kouluinvestoinnin, tulisi vuosikatteen vastaavasti parantua noin 700 000 euroa.

Kunnalla on tiettyä liikkumavaraa taloutensa tasapainottamiseksi. Kiinteistövero on kunnalle merkittävä tulonlähde ja kiinteistöveroprosentteja on mahdollista korottaa. Kunnan tuloveroprosentti on suhteellisen korkea. Sitä voi korottaa, mutta korotuksella voi olla haitallisia vaikutuksia kunnan elinvoiman kannalta. Kunnalla voi myös olla muita keinoja tasapainottaa taloutaan, kuten esimerkiksi asiakasmaksuja voi korottaa tai omaisuutta voi myydä, mutta näitä vaihtoehtoja ei ole tämän lausunnon yhteydessä mahdollista arvioida.

On epätodennäköistä, että yksinomaan tuloja lisäämällä kunnan taloutta voitaisiin sopeuttaa riittävästi, jotta kunnan talous olisi tasapainossa vielä 4,5 miljoonan euron kouluinvestoinnin jälkeen. Jos kunta päättää toteuttaa kouluinvestoinnin, tulisi muita menoja karsia merkittävästi.

Yleinen taloudellinen tilanne, kilpailukyky sopimuksen vaikutukset, väestönkehitys, sote- ja maakuntauudistus sekä kiinteistöverotuksessa ja yhteisöveron metsäerän laskennassa tapahtuvat muutokset ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat merkittävästi kunnan talouteen tulevaisuudessa. Vaikutukset voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Kunnan taloutta on näiden muutosten johdosta poikkeuksellisen vaikea ennustaa tässä vaiheessa. Osa näistä muutoksista kuitenkin selkiytyy seuraavan 2-3 vuoden aikana, jolloin kunnan talouden tulevaisuuden kuva voi olla selkeämpi. Kouluinvestoinnista päättäminen vasta muutaman vuoden kuluttua voisi selkiyttää investoinnin arviointia kunnan talouden kestävyden kannalta.

**Lopuksi**

Lopuksi on syytä korostaa, että päätös mahdollisista investoinneista on kunnalla itsellään, eikä esimerkiksi kuntalain säädökset suoraan puutu kuntien velkaantumiseen. Investointipäätösten taustalla tulisi olla huolellinen käsitys tulevasta väestökehityksestä, palvelutarpeista ja tarvittavasta palveluverkosta sekä kunnan talouden tasapainosta pitkällä aikavälillä.

SUOMEN KUNTALIITTO



Henrik Rainio  
erityisasiantuntija